

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Nagy-Várad-utca 2127.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félvre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL. hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő: Fűvészkert-utca 1080.</p>
--	---	--

Tartalom. A lelkészminősítési szabályzat kérdéséhez. Csiky Lajos. — Nosce te ipsum. Bihari Lajos. — Levelek a szerkesztőhöz. I. Gy. — Az Andaházy-Szilágyi-intézet. Egy falusi pap. — Vallásügyi törvényeink. L. M. — Egy és más stb. — Különfélék. — Szerkesztői posta. — Hirdetés.

A lelkészminősítési szabályzat kérdéséhez.

I.

Hosszabb idő után, melynek folyamán nehéz vihar zúdult át e sorok írójának feje fölé, midőn most újra kilép saját neve alatta nyilvánosság küzdterére, egy olyan ügyet óhajt felkarolni, mely mikor osztatlan, teljes, beható figyelmet érdemel, egyszersem talán legjobban megfelel az ő mostani kedélyállapotának is.

Nehéz, súlyos kérdése az minden gondolkozó léleknek, hogy mivel érdemelte ő meg a fájó nyomást, holott mások, talán kevésbé érdemesek, oly nyugodt meglegeedésben haladhatnak pályájokon? Miért gátolja egyik ember útját olyan sok akadály, mikor a másik akadálytalanul nyomulhatott és nyomulhat előre? Vajjon helyes és jó politika-e az isteni gondviselés földi eszközeinek kezében elvagdostni a repülni kész és képes szárnyak tollait akkor is, mikor talán azt kellene célul kitűzni: ha van benned erő, ha erős a lelked, hogy mielőbb kiszállj amagasba, ám repülj, ám emelkedjél mihamarább „semper excelsior!” Valóban gyakran fölmerül előttünk a kérdés, hogy mi a helyesebb életelv, hogyan ápolhatunk az egymás után jövő nemzedékekben ideálokért törni kész gondolatokat, akkor-e, ha azok méltó érdekeit minden tisztességes, megengedhető eszközökkel előmozdítani törekszünk, vagy akkor, ha jókorán kiöljük belőlök a nemes munkához való kedvet? Mi jobb, mankóval a föld rögéhez kötni-e az erővel megbénított testet, vagy szárnyat adni a legnemesebb s így gazdag gyümölcsözést ígérő törekvéseknek?!

Ilyen gondolatok lebegnek előttünk, mikor a lelkészminősítési szabályzat kérdéséhez akarunk hozzá szólni.

Azt a címet is adhattuk volna cikkünknek, hogy „Segédlelkészeink érdekében“, de nem akarunk önmagunktól cikkekzímeket lopni. Lapunk 1885-ik évi folyamának április 18-iki 16-ik számában ugyanis ezen cím alatt jelent meg már tőlünk egy cikk, melyet javaslat alakjában a tiszántúli főtiszt. egyházker. közgyűlés elé is beterjesztettünk, azon óhajtásunknak adva benne kifejezést, hogy a segédlelkészek elhelyezésének, általában gondozásának teljes mérvben keresztül vitele céljából állítatnék föl egy, a püspök ur elnöklete alatt működendő, 4—5 tagból álló bizottság, mely lehetőleg esetről-esetre vezetné az egyházkerületbeli segédlelkészek ügyeit.

Kellőleg indokolt javaslatunk megbukott, mert a centralisatióra törekvés árnyait látták abban némelyek borongani. Inkább a decentralisatió minden szükségesképen beálló rossz következményeivel, mint a centralisatió, ha szinte sokan áldanak is annak működését! Jól van, ezen már régen túl vagyunk, — nem érdemes róla beszélni!

Azóta több, mint két év telt el és sok tapasztalattal gazdagodtunk, melyek új meg új kérdések megbeszélésére hívnak föl bennünket.

Azóta sokat, nagyon sokat beszéltek és írtak már többek közt a lelkészválasztási törvényekről s ezzel kapcsolatban a lelkészminősítési szabályzat ügyéről. Hogy többet ne említsünk, a békésbánati egyházmegye egyik kitűnő világi tanácsbírájától, Dr. Hajnal István urtól jelent meg lapunk múlt évi folyamának 16., 17. és 18-ik számaiban egy, a békés-bánati ev. ref. egyházmegye közgyűléséhez benyújtott „Lelkészminősítési szabályzat megváltoztatásának tervezete“ című részletes munkát. Az alsószabolcs-hajdúvidéki káplánok (l. lapunk 1886-iki évfolyamának 30-ik számát) kérelmet intéztek a lelkészminősítési szabályok módosítására kiküldött egyházker. bizottság tagjaihoz s újabban f. évi 32-ik számunkban egy

segédlelkész szólalt föl a lelkészminősítési szabályzat módosítása ügyében, — cikkére a 39-ik és 40-ik számokban „egy pap“, egy általunk jól ismert fiatal lelkész adván meg a várt „visszhangot.“

Ezen cikkeknek benyomása alatt szólunk mi is ezen égető kérdéshez. Áttanulmányoztuk ezen egész ügynek előzményeit. Következő cikkeinkben elmondjuk ezen előzmények történeti lefolyását s kivonjuk abból a szükséges következtetéseket.

Most csak annyit jelzünk, hogy nézetünk szerint is kell már valamit tenni ezen ügyben. Az új egyházi szervezet, midőn sok szépet és nemest létesített, nehéz nyűgöt rakott az új lelkészi nemzedék vállára. Tudjuk, hogy minden átmeneti időszak intézkedéseinek súlyát meg kell valakinek, legtöbb esetben egy egész erkölcsi testületnek éreznie, de ha lehet a terhen könnyíteni, ha a mult és a jövő generációk előnyeit nem akarjuk a közbenső nemzedék ártalmára egészen kizsákmányolni, tennünk kell valamit, — nem valamit, mindent meg kell tennünk, mert végre is a legmagasabb ügy szenved ott sérelmet, hol egyesek, hosszú elnyomottságuk fájó érzetében, nem tudnak már azon buzgósággal dolgozni, melyet az ő munkájok terén Isten és ember megkövetel tőlök.

Csiky Lajos.

Nosce te ipsum.

II.

Ha tétova van a hit tárgyainál, — a mint ezt első cikkünkben jeleztük, — nincs-e zavar a liturgiában? Itt így, amott úgy szolgáltatjuk ki az uriszentvacsorát, keresztelünk, esketünk, temetünk. Itt csak elő-, amott utóimádság is, itt biblia-, ott kátémagyarázat is szükséges, itt kell az orgona, ott irtóznak tőle, itt két, ott három napos az ünnep stb. stb. s — hogy a részletekbe ne bocsátkozzam — hát itt a Révész, ott a Fördös, amott meg Isten tudja, kinek agendája divik, egyszóval a református liturgiába egyöntetűséget behozni egyike ev. ref. egyházunk sürgős megoldásra váró kérdéseinek.

Hát nincs-e bomlás az egyházi fegyelemnél? Én úgy látom, hogy ennek a létezése abban az értelemben, a hogy azt a nagy Kálvin s az ő nyomdokán magyar református őseink gyakorolták volt, nem egyéb ködképnél. Nem hiszem, hogy a magyarországi ev. ref. egyház lelkészeinek, vagy presbyteriumainak egy tizedrésze bele merne harapni ez Eris-almába, vagy ha bele mer, hát bizony pórul jár, mert legalább is nevetségessé lesz. Egyházi fegyelem, nem él ez már minálunk, legföljebb csak az egyházmegyei, kerületi gyűléseken, mint vádaskodás a behivatalnokok ellen! Hej, nem így volt ez hajdan Kálvin egyházában, ez volt egyike azon eszközöknek, melyekkel az egyház magának tekintélyt szerzett, tagjai között pedig szép rendet, egyetértést, békességet, tiszta erkölcsöt tudott föntartani!

És végül a más egyházak talán még nagyobb bajaitól eltekintve, nem nagyfokú-e minálunk is a valláserkölcsei

corruptió!? Nyissuk meg szemünket, hasonlítsuk össze a mai idők vallásosságát a mult időkével, mely a történelem és az öregek tanúsága szerint oly szép, oly dicső volt, hogy mi törpeségünkre gondolva, arczainkon szégyenpírt érezzünk! De ha ettől eltekintünk is, ha nem említjük is az üres templomokat, a káromkodás, mértékletlenség, pazarlás, fényűzés, kicsapongás, paráznaság stb. stb. elharapódzott bűneit: olvassuk csak egyházi lapjainkat, ezekben is jelennek meg időnként nagyérdékű cikkek, melyek óva intenek, hogy borús a láthatár a valláserkölcsei életnek egén, cikázó villámra volna szükség, mely megtisztítsa a levegőt. Ime! ott van legközelebb a derék Erdős József vezércikk-cyklusa: „Az országos erkölcsnemesítő egyesületről.“ A nagy tudomány lelkész ur „sajnosan érezi, hogy a magyar haza földjén a becsületesség hovatovább halaványul, lazul, a haza érdekét önzés fenyegeti s a romlás ijesztő mérveket ölt stb.“ s mintha tacite elismerné azt, hogy mi — mint egyház — nem tudunk immár gátat vetni a veszélyes árnak, hát támogattatni kívánja általunk az Irányi által teremtett országos erkölcsnemesítő egyesületet. Élvezettel olvastam a cikk minden sorát, de míg legkiválóbb érdeklődéssel kísérem fenti egyesület minden cselekvényét, nem tagadhatom, hogy meg van bennem iránta a bizalmatlanság is, mert Erdős szavaival élve, „a pusztá bölcsészeti morál engem nem elégíthet ki.“ De meg az Isten szerelméért, hát hova jutottunk, nincs-e már bennünk annyi energia, hogy az evangéliom világánál, a Krisztus örök időkre szóló tudományával meg tudjuk nemesíteni a romló erkölcsöt?! Bármit mondjanak is, elvitázhatatlan, hogy a hitet, az erkölcsöt — a boldogság emez alapjait — élesztetni, ápolni, fentartani, javítani az egyház hívatott s ekképen az országos erkölcsnemesítő egyesület szükségelt (?) megalakulása vagy egy szegénységi bizonyítvány az egyház részére, hogy feladatát végezni nem képes, vagy egy óriási vád, hogy azt végezni nem akarja. Az országos erkölcsnemesítő egyesületnek szép céljai vannak, de extra ecclesiam nem lévén jogosult, e céljait elérni nem fogja és existenciája csak addig bizonyos, míg az egyház az ő krisztusi eszközeivel működését feleslegessé nem teendi! Vajha úgy lenne mielőbb!

Tagadhatatlan, hogy az általános corruptió megakadályozásának nagy munkájában mi ma is többet teszünk, mint más hazai hitfelekezetek. Miért? mert kezünkben az íge fegyvere. De hogy e fegyver sem egészen tiszta már minálunk, hogy mi is többé-kevésbé letértünk immáron a dicső reformátorok által kijelölt útról, az előttem ismét kétségtelenül bizonyos. Mert ha nem veszem is figyelembe a „Szabad egyház“-nak ez irányban történt, sokszor pedig nagyon is figyelembe veendő följajdulásait, találok erre bizonyítékokat a „Debreczeni Prot. Lapban“ is. Ime legközelebb a 67 éves Bihari Gábor látta szükségesnek hangoztatni Cassandra szózatát: „Irtsuk ki a papismus maradványait.“ Aggódó lelkének gondolatait a szerkesztő is élvezettel olvasta. E mellett egy névtelen cikkirő „vadhajtásokat lát az ev. ref. egyház élőfáján“, Vörös Zsigmond pedig „Confusio idearum“ cikkében ev. ref. egyházunkkal ellenkező szokásokra figyelmeztet bennünket. Minden ízökben jogosultak a derék cikkirők fölszólalásai, én is látom a bajokat s fájna lelkemnek, ha a kúra kezdeményezése nagyjaink, vezérférfaink részéről sokáig késnék az éji homályban.

Mondhatnák némelyek: igen, lehetne segíteni mind-

ezen bajokon, csak volna az a pénz, csak ne kellene még most is a létért küzdenünk, csak ne volnánk oly igen szegények! Én e tekintetben úgy vagyok meggyőződve, hogy a mi a reáliákat illeti, van már nekünk annyi, mely megment az éhenhalástól s ha nincs, teremteni annyi a vallás iránti lelkesedés tüze, csak azt kell szítani, csak azt ébreszteni. Megvallom őszintén, hogy engem sokszor lehangol, ha azt tapasztalom, hogy egyházi lapjaink, presbyteri, egyházmegyei, kerületi, konventi gyűléseink többet foglalkoznak egyházunk anyagi ügyeivel, mint annak belső, hitéletével, egy Baldácsi alapítvány több dolgot ad nekik, mint az áradó erkölcselenség, egyháziatlanság, vallástalanság. Nem úgy van-e?! Nézzük meg csak a jegyzőkönyveket, meggyőződhetünk azokból. Tudom, hogy ez nem azért történik, mintha ők is a mai haszonkereső korszellem, a speciális értelemben vett világ behatása alatt állának, nem, ők az anyagi állapot javulásától várnak eredményt és abban a véleményben vannak, hogy ha sikerül a szegénység tagadhatatlanul súlyos bilincseiből kiszabadítani drága egyházunkat, majd a hitéletet, az erkölcsöt is meg lehet aztán könnyen menteni az elsüllyedéstől. Én pedig azt hiszem, hogy a dolog megfordítva áll; égi vallásunknak, drága egyházunknak főmaradása nem a növekedő, anyagi jóléttől föltételeztetik, hanem attól függ, hogy ébren van-e a hívek szívében a Krisztus, ragyog-e ott a hit, remény, szeretet csillaga, lángol-e a lelkesedés tüze, . . . egyszóval van-e ott mély vallásos érzelem? Csak ha az evangéliom világánál ezeket föléleszteti, föntartani, a támadó kül- és beálléások ellen megvédeni tudjuk: akkor van jogunk az existenciára, akkor álljuk meg, mint Krisztus követői, helyünket s leszünk méltók hozzá, ki „út, élet, igazság“, „fejedelme hitünknek, közsiklája idvességünknek“. Ne féljünk, ezek tartottak meg bennünket eddig is, ha ezeket bírjuk, „a pokol kapui sem vesznek rajtunk diadalmat!“

Föl tehát munkára viribus unitis! Az Isten örökdjék anyaszentegyházunk békessége, boldogsága fölött, mi pedig „viseljünk gondot az egész nyájról, melyben a Szentlélek minket vigyázókká tett az Isten anyaszentegyházának legettetésére!“ (Csel. 20: 28.)

Bunya-Szegszárd.

Bihari Lajos,
ev. ref. segédlelkész.

Levelek a szerkesztőhöz.

1887. szept. 26.

T. Szerkesztő Ur!

Bár teljesen távol állok az egyházi ügyektől, talán meg fogja bocsátani nekem a t. szerkesztő ur, ha mégis végig gondolok néha felekezetem s különöbben egyházkerületünk dolgain, — a mennyiben t. i. azokat megismerhetem, — s ha ilyen végig gondolás közben valamely olyan is jut eszembe, a mire talán eddig nem volt figyelmeztetve a nagy közönség, — annak számára helyt kérek becses lapjában. Nincs ezeknek a soroknak semmi igényök, egyszerűen figyelmeztetni óhajtanak a dologhoz jobban értő embereket egyre-másra, a mit észre venni, a minek hiányát pótolni, vagy a min javítani igénytelen véleményem szerint saját érdekünkben szükséges.

Igy p. o. mindjárt első sorban az jut az eszembe, hogy mi voltaképen nem is vagyunk tájékozva a saját erőnk felől. Ama minden órában felhangzó vészjósló szózatra, mely szerint a kormány és országgyűlési többség anyagilag tönkre tette az országot, — mi tőlünk protestánsoktól pedig elkönfiskálta jogainkat, iskolai autonomiánkat, már majd hogy el nem hittük, hogy mi szegény, koldus, jogtalan páriák vagyunk s kezdtünk el-elszunnyadni a semmittevés (de nagyot mondás) párnáján. Szerencsére felrázott bennünket a középiskolai törvény. Ha nem akartuk engedni, hogy iskoláink elpusztuljanak, tenni kellett és pedig anyagi áldozatot hozni. S im megmutatta egy pár év, hogy birunk is, tudunk is áldozni, csak akarnunk kell.

Igazán engem büszkeség fog el, ha végig tekintek p. o. egyházkerületünk középiskoláinak 5 utolsó évi történetén. Az 1882. évi egyházkerületi névtár szerint 10 gymnasiumban (hogy a megszüntetett H.-szoboszlóiról ne beszéljek) volt 68 osztályunk s abban tanított 65 rendes, 3 helyettes és 2 segédtanár. Minden osztályra jutott volna tehát 1 tanár, de Debreczenben 12 osztályban 18 tanár volt, ezt leszámítva tehát, az u. n. vidéki iskolákban 56 osztályt 52 tanár tanított s még a fizetés is minő vala?! Alig elég arra, hogy némely helyen, p. o. M.-Szigeten megmentse a tanárt és családját az éhenhalástól. Ne számítsuk le a h.-m.-vásárhelyi és szigeti 16 osztályra a 20 tanárt, mert így a többi 7 gymnasiumra igen szomorú képet kapunk, 40 osztályra áll rendelkezésre 32 tanár, egytől-egyig rosszul fizetve mind, alig valamivel jobban, sőt némely helyen úgy sem, mint az elemi iskolai tanító.

S vajjon hogy állunk ma? Mondjuk meg előbb még, hogy 1885. májusban már úgy állott a dolog, hogy, bár a debreczeni tanárok száma egygyel fogyott, összesen a 10 gymnasium 68 osztályában 72 tanár tanított, kiknek évi fizetése 71,798 frtra ment, tehát egy-egy tanárra átlag 997 forint, — egy-egy osztály fentartására pedig 1055 frt jutott évenként. Már ez is tetemes haladás a 3 évvel azelőtti állapothoz képest, de még nagyobb a haladás 1885-től a jelen isk. év kezdetéig. Ma az egyházkerület összes középiskoláiban 65 osztály van s ezekben 83 tanár tanítja a rendes tárgyakat (éneken és tornán kívül) 91,543 forint évi fizetésért, — egy-egy tanár fizetése átlag mintegy 1100 forint, egy-egy osztály fentartása átlag mintegy 1400 frtba kerül. Igaz, hogy a tanári fizetés véleményem szerint most is csekély, — hat helyen 900—900 forint, — a mi kivált az azon helyeken levő papi fizetésekkel sehogy sincs arányban, pedig nem tudom, hogy a papi pályára képesítéshez több előkészület, több tanulmány vagy szigorúbb vizsgálatok volna szükségesek, mint a középiskolai tanárihoz, — de ez emelkedés engem mégis megörvendeztet, mert azt mutatja, hogy ma, — eltekintve a népiskoláktól, melyek rendezésére is oly sokat tettünk az újabb időben, a nem épen szorosan véve szükséges gymnasiumokra is, csak a rendes tanárok fizetését véve figyelembe, majdnem 20 ezer frttal többet tudunk évenként áldozni, mint áldoztunk két évvel ezelőtt, — és ezt meg tudjuk tenni úgy szólva minden megerőltetés nélkül, mert tudtommal legalább sehohsem volt rá eset, hogy a gymnasiumok rendezése miatt (nem beszélek a túri épületről, melynek sorsa még nincs végleg eldöntve) az egyházi adót p. o. felebb kellett volna emelni, mert a tanári fizet-

tésre szükséges összeg kitélt az illető birtokosságok vagy városok önkéntes adományaiból.

S itt lehetetlen, hogy eszembe ne jusson, hogy nem az nekünk a bajunk, hogy ne tudnánk tenni s nem volna elég terünk, a hol tennivaló akad, hanem az, hogy nincs, a ki tette buzdítson. Az a befolyás-keresés, mely a hatalomnak a démoszt tartja alapjául s olyan sokszor eszébe juttatja az embernek az athénei tyranniát, a nép elnyomottságának s szegénységének rikító festésével keresi a démosz kegyét, jog- és népvédőnek hirdeti magát s hogy ezt tehesse, beszél eladott jogokról, koldusbotra jutottságról még oly helyen is, hol a helység lakossága képes egy év alatt több százezer forintra menő megtakarított pénzt tenni a takarékpénztárba (lásd M.-Túr), beszél az előljárók hitelenségéről, megbízhatatlanságáról s igyekszik a nép- és jogvédelem hangzatos címe alatt puha szendergésre ringatni a népet, hogy maga lehessen minden mindenkiben. Ezt az elemet kellene nekünk kiirtanunk az egyház és iskola mezejéről s felnőtetni megint a régi tisztességet, mely nem személyek ellen vívott harcot, nem politikai kortesfogásokkal akart a hatalom birtokába jutni, hanem még a saját kárával is a közjót nézte, csak azt szolgálta. Addig nagy volt a ref. egyház; — tagjai számához aránytalan nagy tért foglalt el mind a tudományban, mind a társadalomban, sőt a közhivatalokban is, de féltő, hogy ha ez új irány, mely személyes harcot és politikai pártküzdelmet honosít meg az egyházban s még a tanárok képességét is e duplán törő szemüvegen keresztül nézi és ítéli meg, féltő, mondom, hogy ha ez irány még soká útmutatónk lesz, oda jutunk, hol a ref. egyház befolyása, tekintélye üres szavá lesz. Különösen oda jut ez az egyházkerület. Csak tekintsünk magunk körül. A magyarországi ref. egyházban a mi kerületünk volt még csak nem rég az irányadó. Ma?! Ne kérdjük meg, aligha nagyon szomorú nem lenne rá a felelet. Pedig bármit mondjanak, anyagi erőnk, a közönség áldozatkészsége nem hanyatlott, de az önmagunk közt folyó áldatlan belső harc emészt meg bennünket, mely végre is visszavonulásra készíti, vagy szándékosan félretaszítja a legjobb elemeket s jámbor középszerűségeket juttat felszínre.

Különben erről a témáról majd szólok máskor. Most még csak annyit szabad legyen megemlíteni, körülbelől mennyivel is járulunk mi hazánk ifjúságának tudományos kiképzéséhez gymnasiumaink fentartása által, — mi alapon igényeljük tehát a tekintetbe vételt és befolyást s miért sajnálnók annak hanyatlását?

Azt hiszem, nem nagyon térek el az igazságtól, ha a m.-szigeti főgymn. mindennemű kiadásainak fedezésére szükséges alaptőkét (az államsegélyen kívül) 280 ezer frtra, a h.-m.-vásárhelyiét 382 ezer frtra, a m.-túriét 170 ezerre, a h.-bőszörményiét 164 ezerre, a h.-nánásiét 103 ezer ötszázra, a szatmáriét 171 ezer hatszázra, a kisujszállásiét 138 ezer hatszázra, a békésiét 175 ezer kétszázra, a karczagiet 113 ezer hétszázra becsülöm, mely becslés szerint a debreczeni főgymnasiumon kívül a többinek fentartására szükséges összeg 1 millió 698 ezer hatszáz forintba megy összesen. Az évi kiadásba fel van véve a tanárok fizetésén kívül a felszerelési, konviktusi és ösztöndíj-kiadás, de nincs az épületfentartás, fűtés és tisztogatás. A tőkéhez hozzá van számítva a használt épület pénzgyenértéke, mint szinte a könyvtár és gyűjtemények átlagos értéke is. Azt gondo-

lom, ugyanily számítással a debreczeni ref. főgymn. fentartására szükséges alaptőkét bátran becsülhetem egy millióra, tehát a többiekkel együtt összesen 2 millió 698 ezer frtra bátran tehetjük azt az összeget, mely egyházkerületünk gymnasiumai évi kiadásainak fedezésére szükséges, az évi kiadást pedig e tőkének megfelelőleg, 5%-os kamatozással, kereksszámmal 135 ezer forintba.

Az az egyházkerület, mely ily kiadást maga megerősítése nélkül megbír s még e mellett különféle forrásokból számos ezer forintot tud különösebben a felvidéki egyházmegyék segélyezésére fordítani, nincs kifosztva anyagi erejéből, — s az a ref. társadalom, mely önkéntes adakozásból tud ily óriás kiadásokat fedezni, nem vetkőzött még ki jogérezetéből, — nagyon is autonomikus alapon mozog, midőn a sült galamb várása helyett maga segít magán; — minek folytán talán azt is mondhatnók, hogy nem épen igaz az a vád, hogy volt és meglevő nagyjaink eladták jogainkat s közönyösségre szoktatták a népet, — mert az élet egészen mást bizonyít, mint a mit e merész vád állít.

De most a kegyes engedelmevel remélt viszont találkozásig Isten velünk!

I. Gy.

Az Andaházi-Szilágyi-intézet.

A főtiszt. egyházkerületi közgyűlés tagjainak figyelmébe ajánlva.)*

Hazai protestáns iskoláinknak egyik legszebb — s csaknem fejedelminek nevezhető alapítványa, az Andaházy-Szilágyi alapítvány. S valamint egyfelől büszkék vagyunk reá: úgy másfelől élenken érdeklődünk iránta mindnyájan.

Ez érdeklődés adja a tollat kezembe, hogy szót emeljek e nagy becsű feltett kincsünk érdekében azok előtt, a kik legközelebről vannak hivatva annak fennmaradása s az alapító által kitűzött cél felé való haladása felett örködni.

E felszólalásomre pedig alkalmat adott azon rövid újdonság, mely e becses lapok legközelebbi számában, az Andaházy-Szilágyi-intézet gondnokának most megejtett választásáról foglaltatik s a melyből megértettük, hogy e nagy fontosságú állásra olyan egyén választatott meg, „a ki iskolai ügyekkel soha teljes életében nem foglalkozott.“

Hát én, ha ezt nekem valaki csak úgy szóval ujságolta volna s ha nem ilyen hitelt érdemlő lapban olvastam volna, mint a „D. P. L.“, — el nem tudnám hinni, hogy a debreczeni „electa iurata communitas“ olyan meggondolatlan legyen, hogy egy tisztán nevelő-intézet élére és vezetésére olyan egyént állítson, „a ki iskolai ügyekkel soha teljes életében nem foglalkozott.“ Valóban difficile est satyram non scribere.

No de már ez megvan s ebben meg kell nyugodnunk! Azonban előttünk áll a jövő, mert az Andaházy-Szilágyi-intézet sok százados életre van hivatva s számára gondnokot sokszor választanak még a messze jövő folyamán ezután

*) Mult számunk újdonságai közt tévesen jeleztük, hogy az Andaházy-Szilágyi-intézet gondnokát a „hites communitas“ református tagjai választják. Az egész városi bizottsági közgyűlés választja a gondnokot, reformátusok, lutheránusok, római katolikusok, zsidók egyiránt. Szerk.

is. Én azt szeretném, hogy ha már ez a választás így történt is, legalább a jövőben következendőket biztosítsuk úgy, hogy azok mindenkor az alapító intencióinak s az alapítvány rendeltetésének megfelelőleg üssenek ki.

Ugyanazért szükségesnek látnám, hogy a most megejtett választás tudomásul vétele után mondja ki határozatilag nyomban a főtiszteletű egyházkerület, — mint az Andaházy-Szilágyi-intézet ügyeit intéző legfőbb hatóság, — hogy jövőben is a városi törvényhatósági bizottmány joga leend ugyan az intézeti gondnokválasztás, de csak az arra kvalifikált s az egyházkerületi közgyűlés által kijelölt egyének közül.

A korszellem nagyot változott. Ma már nincs pálya, nincs foglalkozás, a hol qualificatio nem követeltetnék. Ma már a „feltétlen szabad választás“ sehol nem féktelenkedik! Miért ne követelnénk qualificatiót s miért engednénk tért a féktelen szabad választásnak épen e fontos s szakképzettséget igénylő állás betöltésénél?

Talán az alapító végrendelet szavaiba való kapaszkodás által ragaszkodnék a városi bizottmány feltétlen szabad választási jogához? Talán ezért félnénk bolygatni e kérdést? De hiszen épen a végrendelet betűihez való merev ragaszkodás volna halála a városi törvényhatósági bizottmány választási jogának, mert a végrendelet által a választásra jogosított „electa iurata communitas“ egészen más volt, mint a mostani „városi törvényhatóság bizottmány.“

Szóval, tenni valamit lehet s kell is!

Együttal alkalmat veszek azon — szintén az Andaházy-Szilágyi-intézetet érdeklő s szerintem nagyfontosságú — kérdés felvetésére: nem látja-e még a főtiszteletű egyházkerület elérkezettnek az időt arra nézve, hogy az intézet mostani helyiségéből egy, az egészségs paedagogiai követelmények szem előtt tartásával, alkalmas helyen, épen e czélból építendő helyiségbe tétessék át?

A mostani helyiség a mellett, hogy sok egyéb tekintetben is czélszerűtlen, kifogásolható főleg azért, mert — udvar és kert hiányában — a növendékeknek szabad mozgásra egyáltalában semmi terük nincs; és mert a város legnagyobb forgalmú s következképpen legzajosabb helyén, utczára nyíló ablakok mellett, a növendékeknek kellő figyelemmel végezni teendőiket szinte lehetetlenség.

Azt hiszem, hogy e terv megvalósítása által nem támadtatnék meg az intézet tökevénye, mert a mostani helyiség néhány évi hasznóbére helyreépítené azt a tőkét, a mi az építkezésre fordíthatnék.

Egy falusi pap.

Vallásügyi törvényeink.

A reformált egyház annyi békekötés, helytartósági intézkedések után érdeklődéssel, bizalommal nézett az 1848., még inkább az 1868. évi törvényhozás elé, remélvén valahára jutalmát nyerni azon áldozatoknak, melyeket a haza oltárára jó és balszerencse között, sokszor saját érdekei megtagadásával is meghozni mindenkor hazafias szent kötelességének tartott. Várta a béke óhajtott napját, mikor félretéve a küzdelem fegyvereit, saját belső életére fordíthatja minden tevékenységét s a létjog kivívása után egészséges fejlődésének alapját leteheti.

És valóban a törvényhozás nemes intencióját tekintve, az erkölcsi győzelem ezen felekezeti lett, habár a gyakorlatban tényleg ma is sokszor mellőztetést, felekezeti jogainkra nyomást és megszorításokat kell éreznünk. A római katolikus egyház visszafoglalni vágyik az elvesztett területeket, a protestáns egyház féltve őrizi nyert, de sokszor veszélyeztetve látott, — az uralkodó egyházzal szemben, — mindig kevésnek mondható jogát; mert itt is állanak Schillernek „a harmincz éves háborúja“-ban mondott szavai: „die Katholischen glaubten zu viel verloren, die evangelischen zu wenig errungen.“

Az 1868. évi törvények életbe lépése után is folytonos a panasz az evangélikusok ajakán, mert a törvények §-ai nem jelölik ki pontosan a határt, meddig és minél tovább nem lehet büntetlenül menni. Ezen baj orvoslását tűzte feladatául az államtörvényhozás, midőn a büntető törvénykönyvben a vallásügyre is hozott paragraphusokat. És a súrlódás tart és tartani fog, míg a haza, édes gyermekei között akár születésére, akár befolyására való tekintetből különbséget tesz s egyiknek érdekét a másikénál jobban szíven viseli.

Az állam, mint különböző állású egyéneknek erkölcsi czélból létre jött egyesülése, úgy felelhet meg rendeltetésének, ha minden egyes tagjának egyenlő mértékkel mér a „suum cuique“ elv alapján; s épen azért a hozott törvények csak akkor állhatják ki a bírálatot s úgy mozdítják elő az államtet egészséges fejlődését, ha az egyes tagok érdekeit egyenlő mértékben védelmezik, a kihágásokat, vétkeket, mint az egésznek létét fenyegető tényeket, személyre való tekintet nélkül megbüntetik. A czél tehát az államban nem az egyesek, nem is az egyes testületek védelmezése, deledgetése a többi rovására, hanem az egyeseknek s testületeknek védelme az egész érdekében. Mennyiben felelnek meg a vallásügyre vonatkozó törvények a méltányosság kívánalmainak: mutatja azon számos meg nem hallgatott panasz, nem orvosolt sérelem, melyeknek orvoslását hiába sürgeti akár egyes lelkész, akár felekezeti legfőbb hatóságunk.

Egy tekintet ezen törvényekre meggyőz mindenkit arról, hogy a baj a törvényben rejlik, mely nem elég világos, még kevésbé határozott; s alkalmat ad a bírónak, hogy jóakarátát, vagy egyéni véleményét juttassa érvényre az ítéletben; így történik aztán, hogy „duo si faciunt idem, non est idem.“

Vegyük fel a kereszteleési anyakönyvezés tényét. Vajjon lehet-e a bírót igazságtalansággal vádolni, ha az idegen felekezeti szülöttet saját egyháza anyakönyvébe vezető lelkészt akár megbünteti, akár nem. A gyakorlat azt bizonyítja, hogy sem a kereszteleés, sem az anyakönyvezés nem büntetendő cselekmény, mert ez más egyházba felvételt nem képez. A törvény pedig a szülők vallásától, nem az anyakönyvezéstől teszi függővé a kisdetek hova tartozását.

Ki ne látná már itt a törvény hiányát? Az anyakönyvek mindig az egyházak által vezetettek, a híveknek nyilvántartása czéljából. Az állam csak későbbben vette igénybe azoknak segítségét s adott útmutatásokat a helyesebb anyakönyvvezetésre. S valóban aggodalmat kelt, hogy míg a törvényes születés beírásánál a legcsekélyebb tévedés is súlyosan büntetettik, — pedig itt sem a bejegyzés teszi a szülöttet törvényessé, vagy törvénytelené, — egyedül a vallásfelekezeti hovátartozásnál elkövetett hiba az, mely

nem alterálja a törvényt, akár téves, akár nem; akár jóhiszemű, akár szándékos. S mennyi vizsálya ad okot az ilyen, legtöbb esetben halászáti szándékkal teljesített anyakönyvbe írás?! Az anyakönyvek alapján történik a tankötelesek kiírása, iskoláztatása s ez által nem saját vallásában való oktatása. Igaz, hogy sokszor nem szakad le egyháza testéről az így elacquirált egyén, de megtörtént a közelmúltban is, hogy már az érettségi vizsgáig feljutott a semináriumi oktatás folyamán egy tanuló ifjú s csak akkor tudta meg, hogy ő nem tartozik a római katolikus egyházhoz, nincs tehát mit tennie, vagy minden osztályról saját felekezete lelkésze előtt vizsgát tenni a vallásból, vagy az érettségi vizsga letelésével várni addig, míg a 18 évet elérvén, törvény szerint is kiléphet a ref. egyházból.

Félreértések kikerülése végett czélszerű és minden felekezetre nézve megnyugtató lenne kimondani: miszerint idegen felekezetű szülötteknek anyakönyvezése vallás elleni kihágás s mint ilyen első sorban pénzbírsággal, másodfokon pedig hivatalvesztéssel büntetendő cselekményt képez.

A mai álláspont szerint ezen hibák megbírálása s megbüntetése úgyszólván csak a felekezeti hatóságokra van bízva s ezeknek még rossz néven sem lehet venni, ha a hívők tagjainak szaporítása iránt való buzgalom érdemül tulajdonítottván, előléptetéssel jutalmazzák a bejelentett anyakönyvező lelkészt.

Hiányosak csekély véleményem szerint a házassági ügyre vonatkozó törvények is.

A büntető törvénykönyv 171. §-a két évig terjedhető államfogházzal és ezer forintig terjedhető pénzbüntetéssel rendeli büntetni a házasság jogintézménye ellen való izgatást. S még sem tudunk rá példát, hogy ezen büntetés érte volna azon lelkészek valamelyikét, kik a legnagyobb bűnnek hirdetik a protestáns felekkel házasságra lépést és házasságban élést.

Eltekintve ezen szomorú állapottól, van még a házassági törvényeknek egy másik lényeges fogyatkozása, mely az elválás tartama alatt született gyermekekre vonatkozik s elintézetlen kérdés mindenik egyházban, vagy legalább annak eddigi megoldása ép oly helytelen, mint igazságtalan.

Érvényben levő törvényeink szerint a házassági kötelek csak a halál vagy a curiai elválásztó ítélet által oldható fel. Sokszor ez a curiai felmentő ítélet csekély okok alapján megadatik, máskor a legfontosabb körülmények sem képesek a kívánatos elválasztó pert megrövidíteni; úgy hogy az első, második és harmadik ítélet között évek telnek el. Az első ítélet kimondván az elválást, sokszor az erkölcsi elveket nem tisztelő nő a törvényszéki ítélet kihirdetése után, a curiai, sőt az ítélt táblai ítélet meghozatala előtt, gyermeket szül; és a lelkész tudva, a törvény iránti tiszteletből, valótlanul kénytelen bejegyezni az anyakönyvbe, a gyermek törvényes beírása által; az apának nem maradván fenn egyéb orvoslás, mint ismét költséges úton kimondatni a törvénytelen ágybóliságot.

De vajjon, ha érvényben van a törvény, hogy a házasság a legfelsőbb ítélet meghozataláig érvényes: van-e joga akármiféle bírónak azon ítéletet hozni, hogy a házasság tartama alatt, vagy azontúl is 10 hónapig világra jött született törvénytelen.

Látni való tehát, hogy itt a bírónak helyzete nagyon kényelmetlen; mert vagy az állami törvényt kell félre ten-

nie, hogy ítélete igazságos lehessen s ki kell mondania a gyermek törvénytelen születését; vagy pedig a törvényt tiszteletben tartva, az apát kell elutasítani igazságos kérésével s kötelezni arra, hogy a posthumusnak nevét és vagyonát oda ajándékozza.

Talán egyetlen ponton sem oly sürgős a szükség, mint itt s nézetem szerint a gyakorlati kérdések kevesebbek volnának egyházi lapjainkban, az eljárás méltányosabb: ha a törvényes születés határidejéül az első ítélet, vagy — az ágy és asztaltól lett elkülönzés — állapíttatnék meg.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter közzé tett programbeszédében kilátásba helyezte, hogy a bekövetkező országgyűlés alatt, vallásügyi törvények is kerülnek tárgyalás alá. Ideje volna, hogy szabatos és világos — kibúvó ajtót nem hagyó — törvények alkottatnának. Szükségesnek látnám azért, hogy az egyház maga tegye meg az első lépést azok formulázására nézve, mert különben sine nobis, de nobis — fognak határozni; s a vallásügy az iskolaügyhöz hasonló drága, de még sem tökéletes megoldást fog nyerni.

L. M.

Egy és más az egyházi élet és a gyakorlati theologia mezejéről.

A „Családkönyv“ készítésének módja és egy indítvány.

A múlt évi júliushó 12-én B.-Ujfaluban tartott lelkészi értekezlet alkalmával elvállalt azon szóbeli megbízásnak, hogy jövő értekezlet összegyűlése alkalmával mondanék véleményt, vajjon a n.-szalontai egyházban használt s nekem átadott, vagy a makói egyházban használt s általam a következő — Szerepen tartott — értekezleten 142 betöltött példányban be is mutatott „Családkönyv“ ívei felelnek-e meg inkább a czélnek? mint a nt. lelkészi kör tagjai jól emlékezhetnek, — már csak a könnyebb áttekinthetőség és kezelésért is, — a mi pedig, egy oldalra lévén a család minden egyes tagjaira vonatkozó adatok jegyezve, kétségtelen, — a makói egyházban használt Családkönyv ívét nyilvánítottam czélszerűbbnek s kifejezést adtam azon meggyőződésnek, hogy „figyelmes megtekintés és összehasonlítás után a nt. értekezlet tagjai is meg fognak győződni állításom igazságáról.“

Emlékezni fognak kétségkívül arra is, hogy midőn a családkönyv-készítés módját, a n.-bajomi ev. reform. egyház anyakönyveiből készített 142 „Családív“ segítségével, saját gyarló stylusom helyett, szeretve tisztelt egykori főnököm, nt. Szöllősi Antal makói lelképásztor urnak az 1884-ik évfolyamán, részint az egyházi lapokban, részint a Makón megjelent „Maros“ című ujság hasábjain terjedelmesen és kimerítőleg előadott közleményéből akartam megismertetni, az ismertető előadásnak, saját stylusomban, a n.-bajomi egyház családkönyve bevezése után megtartására hívtam fel.

Istené legyen a hála! az elkezdett munkát, melynek folytatásában a szerepi gyűlés után csakhamar támadt szem-bajom, majd az egész télen tartott gyengélkedésem s e miatti elkedvetlenedés akadályoztak főként, a tavasz derültével folytathattam ismét, úgy, hogy az anyakönyvek adatai nyomán már a nyár közepén bevezettem; azóta csak a hibások

alkalom adtán való kiigazítására kell szorítkoznom s az időnként beálló változásokat bejegyezmem.

Bemutathatom e szerint a n.-bajomi ev. reform. egyház 1855. éven kezdődő családkönyvét, összesen a mai napig 1148 családivben s hozzá foghatok annak készítése s használata módja ismertetéséhez.

Mindenek előtt szükséges, hogy az esketési, azután a keresztelési és halotti anyakönyvekből „Betűsoros anyakönyvek” készíttessenek, évről-évre külön szakítva és pedig az á b c egyes betűi alá tartozó neveknél, csak az időrendre tekintettel.

Legczélszerűbb időkimélés tekintetéből olyformán, hogy egy vonalozott lapra, minden két vonal közé az á b c egy betűjét, — az egy évben született, esketett vagy elhaltak vezetéknevének kezdő betűjét jelölve ezekkel, — s az egyes betűk alá csak az illető anyakönyvek folyószámát írjuk*) (1. melléklet), így hosszas keresés nélkül készen vagyunk pár perc alatt egy évi anyakönyv betűsorba szedésével; a leírás pedig igen könnyű, — a már sorba szedett folyószámokat kell csak keresni s az ottani adatokat bejegyezni (1. 2. 3. 4. melléklet). Midőn az anyakönyvből valamely adatot már bejegyeztünk a „Betűsoros“-ba, az anyakönyv illető tétele elé soha ne felejtünk el egy, lehetőleg mindig ugyanazon színes írónnal pontot tenni. Ezek a pontok, míg egyrésztől megkímélnék azon fáradságtól, hogy azon munkálat alkalmával, a már egyszer bejegyzett adatot ismét meg kelljen nézünk, másrésztől biztosan eligazítanak arra nézve, hogy nem hibásan végeztük-e a munkát? mert a meg nem pontozása valamely tételnek arra enged következtetni, hogy az elkerülte figyelmünket.

Az esketési és keresztelési betűsoros anyakönyvek elkészítése után, ezekből lehet elkészíteni a családkönyv „Betűsoros mutató“-ját és pedig úgy, hogy a helybeli születésű és lakosok között legrégebb időben kötött házasság, az ugyanazon betűn kezdődő családok vezetéknevei között 1, az ezután legelőbb kötött 2 s folytatva 3 stb. számon nyer; (a máshelyen lakókat felesleges volna felvenni) — ha ugyanazon betűn kezdődő vezetéknevű nőnek, valamely esztendőben törvénytelen viszonyból gyermeke született volna, az, az azon évben kötött utolsó házasságot jegyző után való számot kapja a sorrendben.

Ha például, — mint a n.-bajomi, — egy Családkönyv 1855. éven kezdődik, az ezen évi betűsoros esketési anyakönyvben legelsőnek talált férfi név, a szerint, a milyen betűn vezetékneve kezdődik, lesz azon betűben 1-ső szám s lesz azon évből annyi, 2. 3. 4. 5. 6. vagy több is, a hány olyan betűn kezdődő vezetéknevű férfi házasságra lépett és nő törvénytelen gyermeket szült. Álljon itt például az S. Betűsoros mutatója (1. 5. melléklet).

Zöld József,

n.-bajomi ev. ref. segédlelkész.

(Folyt. köv.)

*) Lapunk oekonomiájára tekintettel kénytelenek vagyunk a mellékleteket az egész nagyérdékű cikk megjelente után bocsátani közzé. Z. J. barátunk e munkáját a debreczeni ev. ref. egyházmege egyik lelkési körének értekezletén olvasta fel.

Szerk.

Különfélék.

Debreczeni főiskola. Kimutatást ígértünk egyik korábbi számunkban debreczeni főiskolai tanuló ifjuságunk létszámáról. Erre nézve már a következő adatokat közöljük, összehasonlításokat tevéen a mult évi adatokkal: 1. **Hittan hallgató van:** végzett 8; IV. éves 14; III. éves 18; II. éves 13; I. éves 13, — összesen 66. A mult évben volt: végzett 10; IV. éves 14; III. éves 16; II. éves 16; I. éves 13, — összesen 69. Csökkenés: 3. — 2. **Joghallgató van:** IV. éves 12; III. éves 24; II. éves 27; I. éves 41, — összesen 104. A mult évben volt: IV. éves 19; III. éves 24; II. éves 31; I. éves 37, — összesen 111. Csökkenés: 7. — 3. **Tanítóképezdei növendék van:** IV. éves 24; III. éves 25; II. éves 34; I. éves 32, — összesen 115. A mult évben volt: IV. éves 20; III. éves 34; II. éves 28; I. éves 29, — összesen 111. Emelkedés 4. — 4. **Gymnasiumi tanuló van:** I. osztály 124, ebből nem prot. 7; II. o. 90, ebből nem prot. 3; III. o. 82, mind prot.; IV. o. 64, ebből nem protestáns 5; V. o. 66, ebből nem protestáns 17; VI. o. 54, ebből nem protestáns 8; VII. o. 61, ebből nem protestáns 14; VIII. o. 74, ebből nem protestáns 18. Összesen 614, ebből nem protestáns 72. A mult iskolai évben a létszám következő volt: I. o. 118; II. o. 106; III. o. 66; IV. o. 87; V. o. 65; VI. o. 58; VII. o. 80; VIII. o. 74; összesen 654. A folyó évre a létszám 40 nel kevesbedett. A mult iskolai évben a gymnasiumban 3 párhuzamos szakasz volt, u. m. az I., II. és a IV.-ik oszt. mellett; a folyó évre 4 párhuzamos szakasz szerveztetett, u. m. az I., II., III. és VIII.-ik osztály mellé. A tanárok száma ugyanannyi, mint a mult iskolai évben, t. i. 13 rendes, 1 helyettes és 2 segéd. — A magyar északkeleti vasút igazgatósága értesítette főiskolánk igazgatóságait, hogy a közlekedési miniszter rendelete következtében ezentúl csak azon tanulók számíthatnak mérsékelt árú jegyekre, a kik tandíjmentesek és pedig ezek is saját igazgatóságok pártolása mellett csak a nagy szünidő alkalmával a haza és visszautazásra. A tanárok hasonló kérvényei az illető vasúti igazgatóság által ezentúl a miniszterhez fognak fölterjesztetni, a ki fentartá magának a jogot a kérvény megadása, vagy megtagadása iránt esetről-esetre határozni. Mindezen kérvények ezentúl bélyegkötelesek. Rosszul esik nekünk e tény regisztrálása s reméljük, hogy főként tanulóink érdekében lehetne e rendelet szigorának enyhítésére valamit tenni. Eddig a legácziókba is féljegygyel utaztak tanulóink.

Barabási lelkészválasztás. Lapunk egy barátja, V. M., levelet intézett hozzánk, melyben tudatja velünk a beregi egyházmege kebelében közelebb történt választásokat, úgy, a mint mult számunkban már közöltük. A levél további része így hangzik: „A barabási választásnál jelen voltam. Ritka szép választás! Istenisztelet végeztével megjelentek az egyházmege részéről, a választás tényének vezetésére s a választási szabályok megtartása felett való örkődésre kiküldött tanácsbírák. Egyikök — rövid imádság után — előadta, hogy a barabási egyház negyedszázadon át buzgó lelkipásztora, a beregi egyházmege esperese, nt. Peterdy Károly ur, a munkácsi gyülekezet által egyhangúlag megválasztatván, hódolva az egyházmege, a protestantismus s a magyarság érdekeit szívökön viselők közóhajtásának, nevezett gyülekezet bizalmát nem útasította vissza.

Tudja, hogy fájólag hat a barabási egyház tagjaira, hogy szeretett lelkipásztoroktól meg kell válniok, de hát tennie kellett ezt a közügy érdekében; tennie kellett, mert az Ur akaratja, hogy ő, ki hív volt a kevesen, többre bizassék ezután. Igen, mert ott gondot kell viselnie a más nyelvű s vallásúak között, az ország határszéléig, szétszórva élő hitrokonainkra is nemcsak, de hirdetni az erény útjáról leterteknek a szabadulást, ha nem a börtön falai közül, de a bűnök terhe alól . . . Majd a választási törvények felolvasása s megmagyarázása után felhívja a gyülekezetet, hogy a már közhírré tett s most újra felolvasott jelöltek közül válaszsza meg jövő lelkipásztorát. Pár másodpercnyi mély csend után egy tisztos ósz férfi, tek. Belényessy Károly ur állott fel s igazi érzelmetől áthatott hangon mondja, hogy kettős érzelmek hatja át lelkét e pillanatban; s midőn e kettős érzelmek kifejezést ad, — úgy véli, — az egész gyülekezetét fogja tolmácsolni. Egyike ezeknek a fájdalom, mert csakugyan valóság, mit álomnak vélték. Fáj tudni, — mondja, — hogy annak a köteléknek, mely gyülekezetet és lelkészt 25 éven keresztül összefűzött, meg kell szakadni; fáj tudni, hogy meg kell válni attól a lelkipásztortól, ki, ha örömről volt s hozzá vittük, fokozta azt, s ha a munkában megfáradtunk, ha bánat sújtott, ha nehéz időkkel élve megnehezült az idők viharos járása felettünk, ide, az Ur házába jöve, ihletett ajkairól hallott vigasztalásaival megkönnyülve távoztunk el; de az Ur akarta, hogy többre bizassék, mi csak áldást és sikert kívánunk jövő munkáira . . . A másik érzelmek ezzel ellentétes, az öröm. Örömmel hallja a jelöltek között annak a férfúnak nevét, ki a távozó lelkésznek lelki rokona, benső barátja; (már tanuló korukban is azok voltak; mint mondogatják: az iskola falai közt 7 évig ettek egy sőt, egy kenyeret) kit tudománya, az egyházmegye által a közvagyon kezelőjévé választatása, hű sáfárkodása, több mint negyedszázad alatt a gyakorlati lelkészkedés terén szerzett érdemei jóval a többiek felibe emelnek. Hiszi, hogy a barabási egyház hívei e lelkésznek szíven több egyház mellözése által ejtett sebet be fogják gyógyítani, egyhangúlag választván lelkipásztorukká. E lelkészt, tisztelendő Varga József urat, ajánlja a megválasztásra. Hogy szóló nem csalatkozott, midőn a hívek összeségének érzelmeit vélte tolmácsolni: bizonyosága volt a beszédét követő viharos éljenzés. A küldöttség azon kérdésére: nincsenek-e, kik más jelöltet ajánlanának, vagy szavazást kérnének? „éljen Varga József!“ volt a felelet. . . . E választáson jelen voltak a munkácsi egyház küldöttei is, kik arra kérték egyházuk nevében megválasztott lelkészt, hogy minél előbb foglalná el közöttük állomását. Felhívott megígérte, hogy jövő évi január 1-én teljesíti kérésüket, a mint az az igazságügyminiszteri kinevezésben érintve van.“

Nagy-Kikinda. F. hó 2-án, mint lapunk múlt heti számában előre megírtuk, csakugyan megtörtént a n.-kikindai ev. ref. gyülekezet első lelkészének, Fekete Gyulának hivatalába való ünnepélyes beiktatása. Szalay József n.-becskereki lelkész, kinek a kisdud gyülekezet tömörülésében tevékeny szerepe volt, — ő vezette be szép beszéddel az új lelkészt. Az istenitiszteleten két görög-keleti lelkész, hatósági küldöttek s minden, Kikindán levő vallásfelekezetből

számosan voltak jelen, N.-Körösről is két képviselő jelen-vén meg. A beiktatás után szűkebb körben lakoma volt, melyen felolvasták az érkezett táviratokat. Nagy lelkesedést költött a b. Vay Miklósé, melyben ő, mint egyházunk legöregebb szolgálója üdvözli legifjabb egyházunkat. Táviratokat küldtek a felköszöntött Révész B.-hoz, Tisza K.-hoz, Hertelendy József főispánhoz, b. Vay Miklóshoz. Virágzást kívánunk a szép kezdet után.

A miskolci ref. felsőbb leányiskola ujonnan épített helyiségeit múlt hó 27-én avatták fel ünnepélyesen. Részt vett az ünnepélyen az egyházkerület számos tagja, a különböző hitközségek képviselői, a nőegyletek elnöknői és más érdeklődők. A növendékek megnyitól zsoltárt énekeltek, mire Kun Bertalan superintendens mondott imát, Tóth Pál leányiskolai igazgató a növevelésről elmélkedett, előadva az iskola történetét is. Majd három szép kis leány lépett elő, rövid szavak kíséretében virágot nyujtva át Kun ref. püspöknek, Ragályi Györgynek, az intézet egyik legnagyobb jóltevőjének és a jótékonyágáról ismert Ferenczy Lajosnak. Kun püspök búcsúbeszéde s a növendékek által énekelt „Szózat“ fejezte be az ünnepélyt.

Kérelem. Az „Egyházi közigazgatás kézikönyve“ című kétkötetes munka t. ivtartóit értesítjük, hogy több oldalról hozzánk intézett felhívás folytán az előfizetési határidőt f. évi október végéig meghosszabbítjuk. Ezentul csak a sokkal nagyobb bolti árért küldhetjük meg a munkát. Midőn az újabb határidőre az aláírási iver beküldését kérnök, tisztelettel vagyunk Budapesten, 1887. okt. 6. Hornyánszky Viktor. akadémiai könyvkereskedő, mint a mű kiadója.

Szerkesztői posta. S. L. Fekete-Ardó. Becess cikkét a jövő számban kiadom. Bocsánat azonban, hogy egyik lapársunkat sem kérem föl a cikk átvételére, mert ezt bármelyikünk is igen ritka esetben hajlandó megtenni. — K. H. L. Kisujszálás. Az újabb „böngészet“ is megérkezett. Ha esetleg találunk valami tévesztést, közlés előtt majd kiigazítjuk.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉS.

Pályázat

a n.-károlyi egyházmegyébe kebelezett szaniszlói egyház lelkészi állomására.

Évi jövedelem termény, pénz, földhaszonélvezetben stólával együtt mintegy 500 forintra megy, — s így ezen egyház egyházker. osztályozás szerint 4 ed osztályú.

Szabályszerűen felszerelendő pályázati kérvények f. évi okt. 19-ig bezárólag, a n.-károlyi egyházmegye esperese Segesvári Józsefhez Kántor-Jánosiba (Szathmármegye, posta helyben) küldendők.

Révész Bálint,
püspök.